

El mal que no s'acaba amb «la Manada»

Les violacions múltiples ja representen a Catalunya el 7% del total de casos de violència sexual contra les dones i les expertes adverteixen de les conseqüències més severes sobre les víctimes

Una instantània del 8-M a Vic | Adrià Costa

La magistrada del jutjat d'instrucció 7 de Manresa acordava dimarts decretar presó provisional sense fiança

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/184157/preso/provisional/quatre/detinguts/violacio/manresa>)

per als quatre acusats d'una nova violació múltiple a Manresa a una menor de 17 anys. A la capital de Manresa encara no s'havien recuperat del xoc pel judici d'una altra agressió sexual en grup -l'anomenat cas de "La Manada" de Manresa, pels paral·lelismes amb la violació succeïda a Pamplona- que ja n'havien de gestionar una altra. Aquest divendres, els Mossos deteniïen tres persones pel segrest i violació múltiple d'una altra dona a Barcelona

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/184371/tres/detinguts/segrest/violacio/multiple/dona/barcelona>) . El degoteig de casos ha posat en guàrdia administracions i entitats.

Des del febrer, amb la de Manresa ja són set les violacions en grup que s'han produït a Catalunya (també n'hi ha hagut a Barcelona

(https://elpais.com/sociedad/2019/07/05/actualidad/1562325780_952379.html) , Canet de Mar

(<https://www.naciodigital.cat/noticia/183092/detinguts/dos/menors/acusats/agredir/sexualment/dona/canet/mar>) , Tarragona

(<https://www.naciodigital.cat/tarragona/noticia/33051>) , Berga

(<https://www.naciodigital.cat/bergueda/noticia/16118/menor/berga/denuncia/haver/patit/abusos/se>)

xuals/part/dos/homes/zona/menfis) i Sabadell (<https://www.naciodigital.cat/sabadell/noticia/22584/sis/detinguts/sabadell/presumptes/autors/agressio/sexual>). Un estudi de l'Hospital Clínic de Barcelona (http://blog.hospitalclinic.org/wp-content/uploads/2018/11/Dossier-de-premsa_agressions-sexuals-2018_Hospital-Cl%C3%ADnic.pdf) remarca que les violacions múltiples representen ja el 7% del total que es produeixen a Catalunya (https://interior.gencat.cat/web/.content/home/030_arees_dactuacio/seguretat/violencia_masclista_i_domestica/estadistica_sobre_violencia_masclista_i_domestica/dades_violencia_masclista_dones/any_2019/Dades-VM_2019.pdf) . Davant d'aquests fets, psicòlogues, educadores i advocades asseguruen que l'educació sexual és "fonamental", però també els recursos destinats a l'acompanyament de la víctima, així com l'existència del plans preventius i de mesures contundents contra els agressors.

"De violacions se n'han produït sempre, però ara es denuncien més perquè hi ha més consciència", explica l'advocada especialista en l'abordatge i prevenció de violències masclistes Carla Vall. En aquesta línia, Laia Costa, coordinadora del Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida (SARA) (<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnantimasclista/ca/serveis-datencio/sara>) de l'Ajuntament de Barcelona, afirma que de víctimes d'agressions sexuals en continuen arribant, però que no tots els casos es fan mediàtics. Segons les expertes, el llindar de tolerància i d'identificació de les violències ha baixat pel que fa a les dones mentre que el dels homes s'ha mantingut. Per això, apunten, existeix una resposta més visible i mediàtica en casos com els de Manresa.

Segons un estudi del 2018 del Centre Jove d'Atenció a les Sexualitats (CJAS) (http://www.centrejove.org/info_cjas/qui_som.html) fet entre usuàries menors de 30 anys, un 27% de dones reconeix que manté relacions sexuals no desitjades, i un 46% de les noies reconeix que no identifica haver patit cap mena de violència. Aquestes dades posen de manifest el que afirma Vall: "Cal trencar amb la idea preconcebuda que les violacions són sempre obra de desconeguts que apareixen una nit i agreeixen on sigui; les violacions també es poden donar entre persones properes i a casa". Aquestes són les que encara no s'identifiquen tan clarament.

De fet, com apunta Raquel Gómez, experta en violències masclistes del CJAS, les "violències masclistes més comunes" es produeixen en l'espai privat. Per tant, la concepció del violador com un "depredador sexual" és un mite que cal destronar. Això, al final "limita la llibertat de la dona" i l'aparta de la vida pública.

Capçalera de la manifestació de Manresa Foto: Pere Fontanals

Dissolució de responsabilitat en les violacions en grup

Els agressors en grup no cal que tinguin una patologia, expliquen les expertes, tot i que en la majoria de casos sí que presenten uns nivells més baixos d'empatia. "Dues de les diferències entre violar en grup o en solitari són la dissolució de responsabilitat i l'increment de la violència", diu l'advocada. Una violació com la de Manresa o Pamplona també és més dolorosa i violenta, assegura també Costa, perquè s'allarga més en el temps "i també és on hi ha més corporativisme masclista", afegeix l'advocada.

La psicòloga social Gemma Altell remarca que el sentit bàsic d'una violació múltiple és la "dominació". I no dominació i control -només- envers la dona, sinó també "un escenari de mostra de dominació dels homes davant els altres homes". En aquest sentit, queda en un segon pla el "desig sexual" i es remarca la idea de tenir el poder.

Costa explica que en una violació múltiple la taxa de mortalitat és més alta -són diverses persones contra una, sovint amb més força-, i poques més opcions té la víctima que la submissió. El SARA ofereix atenció ambulatoria específica a víctimes de situacions de violència masclista, i assessorament al personal professional ja que, segons Costa, "treballar el sentiment de culpabilitat posterior d'una víctima és una tasca molt complexa i delicada".

En una violació múltiple, la submissió és una de les poques opcions que tenen les víctimes per sobreviure

La sensació de culpabilitat, de fet, apareix després de l'agressió, quan la dona busca responsabilitats i s'autoinculpa dels fets, un escenari que ve agreujat -segons les expertes- per l'opinió pública i el mateix sistema judicial. Allò que es jutjarà primer serà, concretament, la credibilitat de la dona. Un cop superi aquesta fase, començarà el judici. "No es pot oblidar que en un judici serà la víctima contra els agressors, que faran front comú", diu Vall. És en aquest punt on les expertes coincideixen en considerar fonamental un acompanyament integral.

Gravar l'agressió en vídeo, la prova del delictes

Un dels factors que ha variat amb el pas del temps és la introducció de noves tecnologies: ara els agressors graven amb el mòbil la violació "per ensenyar la gesta", comenta Vall, i "ells mateixos creen la prova del delictes". Malgrat que encara queda molta feina per fer, l'advocada fa una lectura positiva i afirma que la societat està millorant amb condemnes cada vegada més fortes davant de les violències masculines.

D'aquí se'n deriva una qüestió cabdal. Què cal fer per erradicar aquest tipus de violències? Altell veu imprescindible la implementació d'una educació sexual "que no s'entengui des del *coitocentrisme* ni des de la penetració, sinó que parli dels afectes, de la sexualitat en sentit ampli, que faci un abordatge divers incorporant la perspectiva LGTBI i que no sigui moralista". La psicòloga clínica Gemma Cànovas també insisteix en el fet que "l'educació sexual no pot ser efectiva si no va acompanyada del treball del món de les emocions, la capacitat empàtica, el respecte, la comunicació i la descodificació d'estereotips de gènere que afavoreixen les accions violentes".

L'educació sexual és reconeguda com a dret en la declaració dels drets sexuals i reproductius aprovada per les Nacions Unides. El marc legislatiu català, tot i preveure l'educació afectiva en diferents normes, la seva aplicació pràctica ve determinada per "la voluntat de les direccions de les escoles" i "els esforços de les entitats i associacions de famílies", tal com dicta una declaració de l'Intergrup de Població, Desenvolupament i Salut Reproductiva del Parlament (https://www.parlament.cat/web/composicio/intergrups/informacio-intergrup/index.html?p_legislatura=12&p_tipus=IG&p_codi=603) per legislar la universalitat de l'educació sexual. Per tant, es tracta d'una matèria no assolida que no s'inclou com a "competència bàsica al currículum educatiu".

L'educació sexual és reconeguda com a dret en la declaració dels drets sexuals i reproductius aprovada per les Nacions Unides

De moment, Gómez apunta que l'educació sexual que s'aplica "no té en compte la perspectiva de gènere ni la diversitat" i, a més, els joves també reben un altre tipus d'educació més informal que els arriba a partir dels "mitjans de comunicació, les pel·lícules -siguin eròtiques o no- o les sèries", per exemple.

En conseqüència, és difícil establir una correlació causa-efecte entre l'educació i la perpetuació d'agressions sexuals. Tot i que Gómez assenyala que "amb una educació sexual feminista es canviarien moltes coses", el "sistema en general i la construcció social de gènere fa que tant a les dones com als homes se'ls associïn unes determinades característiques i comportaments?, fet que té més a veure amb l'estructura del patriarcat i el masclisme, i que no es pot combatre únicament amb l'educació sexual.

El que és un error, segons afegeix l'advocada, és pensar que els agressors ho siguin per una

vida sexual mal portada. "Es pot ser violador tenint una família, fills i una vida sexual plena", recorda. A més, destaca que no es pot fer servir com a escut la ingesta d'alcohol i estupefaents, i que apostar per la pedagogia i l'educació sexual envers l'agressor -com ho fa el programa Cercles, impulsat pel Departament de Justícia (<https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/252671/justicia-posa-marxa-programa-cercles-reinsercio-dels-interns-delictes-sexuals>) - no exclou que també se'l pugui jutjar i condemnar.

Concentració de rebuig a la plaça Sant Roc per la presumpta agressió sexual múltiple a Can Feu Foto: Juanma Peláez

Combatre el sentiment de responsabilitat

Tot i que al llarg dels anys les dones han fet passos endavant per alliberar-se de la culpabilitat, encara hi ha molts casos en què, després d'haver patit una agressió sexual, el sentiment de responsabilitat és present en les víctimes. Gómez argumenta que el "sistema patriarcal" aconsegueix responsabilitzar les dones per no fer el que, segons alguns, els tocava fer: anar pel carrer de nit o vestides d'una manera determinada, per exemple.

Altell afegeix el doble efecte que genera haver consumit alcohol o drogues. Quan és l'home qui ho fa, "sovint tant en les sentències judicials com en la percepció social se'l desresponsabilitza i justifica". En canvi, quan és la víctima qui ha begut, se la culpabilitza.

Aquest, per exemple, és un dels motius pel qual les dones víctimes d'agressions sexuals decideixen no denunciar. Però no és l'únic. Gómez apunta l'existència d'una doble estigmatització: d'una banda, la falta de perspectiva de gènere en les institucions i, de l'altra, la repercussió mediàtica i social que el cas pot arribar a suposar. Per tant, la dona ha de passar per un procés "llarg i complicat" en el qual ha de "reviure la situació" múltiples vegades i, en conseqüència, sovint "acaba rebent més violència".

Més recursos d'acompanyament psicològic a les víctimes

En aquest punt és fonamental la tasca d'acompanyament de serveis com el SARA. La seva coordinadora assegura que és habitual que en les víctimes es desenvolupi estrès posttraumàtic. "Les víctimes intenten buscar raons lògiques davant dels fets, es culpen de no haver reaccionat diferent, i tot això se suma a la por que desenvolupen de tornar a passar per una situació similar", narra. Les seqüeles més comunes són la por de tornar a confiar en altres i els bloquejos a l'hora de mantenir relacions sexuals.

Gómez apunta que en última instància ha de ser la víctima qui pugui decidir si "vol aquest acompanyament" i "si és el seu camí per sortir-se'n o és un altre". I, en cas que el sol·liciti, ha de ser "un acompanyament des del feminisme i la perspectiva de gènere?, fet en espais especialitzats. També destaca Atell que "no és menys víctima aquella que no necessita ajuda psicològica" i, el fet de no requerir-la, "no eximeix de la responsabilitat? a l'agressor.

En el cas del servei municipal de Barcelona, una advocada es posa a disposició de la víctima per acompanyar-la fins que ella ho considera. "A vegades decideix denunciar la violació dos anys després, quan ja no hi ha proves, però malgrat això, des d'aquí les animem a fer-ho si ho desitgen, per visibilitzar el cas", explica.

Costa lamenta que els tempos judicials i els tempos psicològics de les dones siguin tan diferents, una realitat que assenyala el sistema judicial. La coordinadora també critica que avui dia la sexualitat sigui un tema tabú i que encara hi hagi "pudors" del mateix cos: "És una qüestió cultural, però està canviant, ho veiem en les respostes del moviment feminista davant la sentència de la Manada o de Manresa, per exemple".

[despiece]L'exemple del Canet Rock

Per lluitar contra tota forma de violència masclista, des de l'administració s'han implementat diversos protocols, com el que es va aplicar al festival Canet Rock (<https://www.naciodigital.cat/noticia/182600/canet/rock/primer/festival/signar/protocol/contra/violencia/sexual/oci>) contra la violència sexual en l'oci; la nova app de l'Ajuntament de Barcelona *Juntes som més fortes*; o el Pla Estratègic de Polítiques d'Igualtat que conté el *Programa d'Intervenció Integral contra la Violència Masclista 2019-2022*. Ara bé, les expertes apunten que falta encara més promoció i, sobretot, estendre els recursos a tot el territori.

Segons la psicòloga Gemma Cànovas, però, "manquen recursos a nivell d'atenció de les dones afectades" i "els serveis estan saturats". Així mateix, apunta, "també cal invertir en treball en l'àmbit preventiu". Per això, una de les propostes plantejades és una reformulació de la llei de violència de gènere del 2004 (<https://www.boe.es/boe/dias/2004/12/29/pdfs/A42166-42197.pdf>) emmarcada en l'àmbit espanyol i que, tot i ser "molt pionera en el seu moment", "ara s'està quedant curta i caldria que incorporés", entre altres implementacions, "un agreujant de gènere que es pogués valorar a nivell judicial", considera Gemma Atell.

L'Hospital Clínic és el centre hospitalari de referència en atenció a les víctimes de violència masclista i compta amb un equip de professionals de diversos àmbits -infermeria, medicina, treball social?-. L'any 2018, l'hospital va atendre unes 400 persones (http://blog.hospitalclinic.org/wp-content/uploads/2018/11/Dossier-de-premsa_agresions-sexuals-2018_Hospital-Cl%C3%ADnic.pdf) que havien sofert agressions sexuals, el doble que el 2005.

L'Institut Català de les Dones actualment treballa en un model especialitzat integral d'abordatge de les violències sexuals a Catalunya que pugui ser desenvolupat a tot el territori. Així mateix, ha dut a terme una diagnosi sobre l'abordatge de les violències sexuals a Catalunya (http://dones.gencat.cat/ca/ambits/centre_documentacio/publicacions/informes_estudis_avaluacions/#bloc7) (2016) elaborat pel Grup d'Investigació Antígona de la Universitat Autònoma de Barcelona i Creació Positiva; i ha engegat la campanya de prevenció i detecció de les violències

sexuals (<http://dones.gencat.cat/ca/ambits/sensibilitzacio/campanyes/campanya-de-prevencio-i-detecio-de-les-violencies-sexuals-/>) , amb motiu de la celebració del 25 de novembre, per reivindicar el dret a la llibertat sexual i seguretat de les dones en l'àmbit públic i privat.[/despiece]